літаратуры на роднай мове, што будзе спрыяць духоўнаму адраджэнню нашага грамадства; па-другое, засяродзіць увагу на выданні літаратуры даведкавага характару: энцыклапедый, слоўнікаў, а таксама літаратуры для дзяцей; па-трэцяе, аддаваць больш увагі перакладам на беларускую мову лепшых твораў сусветнай літатаруты.

Даведкавыя выданні Беларусі: камплектаванне і выкарыстанне ў публічных бібліятэках

Святлана ЗЫГМАНТОВІЧ, канд. пед. навук, дацэнт,
Валянціна САІТАВА, канд. пед. навук, дацэнт
кафедры дакументазнаўства і бібліяграфіі
Беларускага універсітэта культуры

Змены, якія перажылі публічныя бібліятэкі ў 90-я гады, дапамаглі бібліятэкарам асэнасаваць важную з'яву: грамадскасць актыўна заахвочвае гэтыя бібліятэкі ўзмацняць інфармацыйную дзейнасць, удасканальваць сістэму інфармацыйнага сэрвісу.

Вытворчасць паслуг інфармацыйнага характару залежыць ад рэсурснай базы кожнай з бібліятэк, у тым ліку ў значнай ступені ад стану фонду даведкавых выданняў. Дадзеныя Нацыянальнай кніжнай палаты Беларусі паказваюць, што ў 90-я гады колькасць даведкавых выданняў штогод складала прыкладна 150 назваў, у 1993—1994 гг. іх было выпушчана значна больш — 176 і 194 назвы. Ад 1993 г. большую палову ад агульнай колькасці даведкавых выданняў друкуюць недзяржаўныя выдавецтвы і арганізацыі з выдавецкімі правамі. Так, у 1995 г. на іх долю прыпадала 65% даведкавых выданняў.

Сярод станоўчых рысаў дзейнасці недзяржаўных выдавецтваў на рынку даведкавых выданняў адзначым з'яўленне буйных вытворцаў даведкавай прадукцыі, сярод якіх ёсць айчынныя і сумесныя фірмы — дачыныя прадпрыемствы вядомых замежных вытворцаў даведкавай прадукцыі. Гэта шведскі канцэрн "Тэлемедыя" і яго дачынае СП "Белфакт", "НІЦП —КОМПАСС", "Мэджык", ААТ "Місанта" і інш.

У выніку іх дзейнасці з'явіліся салідныя штогоднікі з інфармацыяй пра Беларусь: тэлефонны каталог "Бизнес-Беларусь", "КОМПАСС Беларуси, 1995/96" і інш., створаныя паводле ўзораў даведкавай прадукцыі гэтых фірмаў. Арыгінальную і значную даведкавую літаратуру выпускаюць многія беларускія недзяржаўныя выдавецтвы.

Сама аператыўныя патокі даведкавай інфармацыі паступаюць праз СМІ, сярод якіх для бібліятэк найважнейшыя перыядычныя выданні. У гэтых выданнях ужываюцца зручныя формы вылучэння і структурызацыі даведкавых дадзеных. Склалася і пэўная тэматычная спецыялізацыя перыядычных выданняў у сферы інфармавання насельніцтва.

На рынку вытворчасці даведкавых выданняў дзяржаўныя і недзяржаўныя выдавецтвы і ўстановы вызначылі свае прыярытэты і інтарэсы, стварылі нямала карыснай даведкавай прадукцыі і маюць перспектыву для развіцця дзейнасці, улічваючы на нязменны фактар — інфармацыйныя патрэбы карыстальнікаў.

У публічных бібліятэк, на жаль, вельмі малыя магчымасці і шанцы выкарыстаць паток даведкавых выданняў. Асноўная прычына — спыненне працэсу нармальнага папаўнення новымі выданнямі, якое назіраецца ўжо на працягу некалькіх гадоў.

Востры недахоп даведкавых выданняў змусіў бібліятэкараў выкарыстоўваць розныя спосабы, каб назапашваць дадзеныя, неабходныя для задавальнення разнастайных патрэб карыстальнікаў у неабходнай інфармацыі.

РЕПОЗИТОРИЙ БГУКИ

За апошнія два гады ў бібліятэках створана значная колькасць фактаграфічных картатэк, якія можна падзяліць на інфармацыйныя картатэкі: вольнага часу (агульнацікавую), сэрвісную, справавую, адукацыйную, краязнаўчую. З розных крыніц у іх назапашваюцца важныя для карыстальнікаў звесткі. Сустракаюцца змешаныя варыянты картатэк з фактаграфічнай інфармацыяй і бібліяграфічнымі матэрыяламі. Для многіх бібліятэк спосабам дапамогі чытачам стала выкарыстанне даведкавых дадзеных у розных відах перыёдыкі.

Дзеля паляпшэння абслугоўвання карыстальнікаў у сучасных умовах можна прапанаваць бібліятэкам наступныя парады.

1. Праз сувязі з грамадскасцю, праз кампанію "паблік рілэйшэнс" і "прэс-рілэйшэнс" дамагацца паляпшэння камплектавання даведкавымі выданнямі і іншымі крыніцамі — носьбітамі гэтай інфармацыі. Для недзяржаўных выдавецтваў публічныя бібліятэкі наўзамен могуць прапанаваць рэкламу выданняў, як гэта робіць, напрыклад, Мінская ГЦБ. Большай дзейнасці можна дасягнуць праз публікацыі ў газетах матэрыялаў, падрыхтаваных бібліятэкарамі ды прысвечаных даведкавым рэсурсам і звязаных з імі паслугамі. Праз СМІ бібліятэкі здолеюць падвысіць сваю ролю ў вачах грамадскасці як даведкава-інфармацыйных цэнтраў і, нарэшце, прыцягнуць магчымых ахвяравальнікаў.

2. Дамагацца стварэння ў публічных бібліятэках вялікіх гарадоў бізнес-аддзелаў ці бізнес-бібліятэк. Першыя крокі ў такім накірунку зроблены, напрыклад, Мінскай ГЦБ і ІРП "Нестар". Паспяхова дзейнічаюць бізнес-бібліятэкі, значную частку фондаў якіх складаюць даведкавыя выданні на базе публічных бібліятэк Расіі і многіх іншых замежных краін. У бізнес-бібліятэках прыярытэтнае абслугоўванне асацыяцый прадпрымальнікаў, індывідуальных спажыўцоў, фірмаў і дапамога гэтых структураў у рэсурсным забеспячэнні спалучаецца з умовай бясплатнага доступу насельніцтва да даведкавых фондаў.

3. Метадычныя цэнтры павінны стымуляваць актывізацыю інфармацыйнай функцыі публічных бібліятэк. Неабходна ствараць інфармацыю аб даведкавых выданнях і знаходжанні іх у фондах для саміх бібліятэкараў-бібліёграфаў. Бясспрэчна, карысным стаў бы зводны каталог даведкавых і інфармацыйных выданняў з удзелам буйнейшых публічных бібліятэк. Чытачы чакаюць даведнікаў, у якіх заўжды значнае месца належыць характарыстыцы даведкавых выданняў. Важна вывучаць і распрацоўваць тэхналогію аўтаматызаваных баз дадзеных фактаграфічнай інфармацыі (хаця ўзровень камп'ютэрызацыі нашых бібліятэк зародкавы, аднак трэба працаваць з улікам перспектывы).

У сукупнасці пералічаныя захады змаглі б палепшыць даведкавыя дакументальныя рэсурсы публічных бібліятэк і ўзровень інфармаванасці аб іх бібліятэкараў і насельніцтва, забяспечыць пэўны рост якасці інфармацыйнага абслугоўвання.

РЕПОЗИТОРИЙ БГУКИ

Беларускія праваслаўныя перыядычныя выданні ў фондах Нацыянальнай бібліятэкі Беларусі

Галіна КАСЦЯНЕВІЧ, загадчык сектара Нацыянальнай бібліятэкі Беларусі

З самага пачатку стварэння НББ у яе фондах была сабрана значная калекцыя беларускіх царкоўных выданняў. Трэба адзначыць, што выдавецкая дзейнасць царквы ў дарэвалюцыйны час была шырока прадстаўлена епархіяльнай перыёдыкай, богаслужэбнай і багаслоўскай літаратурай, кнігамі і часопісамі для народнага чытання. Сярод выданняў беларускай праваслаўнай перыёдыкі таго часу ў фондах НББ захоўваюцца: "Вестник